

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvu celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 17. februarja 1939.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Za narodno manjšino bi nas hotel razglasiti

Neki jugosloven Alfonz Hribar je izdal pred kratkim knjižico o »Jugoslovenski politiki in hrvaškem vprašanju«. Jugoslavijo hoče razdeliti na tri velike banovine, te pa spet na županije — misel, ki je sicer v celoti in v načelu pravilna, pa tudi nič kaj nova. Če pa se je kdo razveselil, da se je vendar pri jugoslovenih že kdaj utrla pot tisto pravo spoznanje, ki izključuje sleherni hegemonizem ne samo zaradi načela, ampak tudi zato, ker bi bil zoper bistvo nastanka in obstoja naše države, ta se moti. Pustimo ob strani vprašanje, če se bodo Hrvatje res komurkoli na ljubo odrekli svoji ijekavščini in sprejeli srbsko ekavščino, dovolj bo če samo omenimo, da imenuje Hribar ta jezik jugoslovenski jezik, pa bo vsak takoj slišal, koliko bije jugoslovenska ura. Toda Hribar gre, potem, ko je Hrvatom predpisal ekavsko jugoslovensčino, še precej dalje. Kajti predpisati jo hoče tudi nam Slovincem. Za zdaj je še sicer toliko milosten, da bi po njegovem Slovinci v Sloveniji med seboj in pri svojih uradih smeli rabiti slovenščino. Toda v dopisovanju s Hrvaško ali Srbijo in z osrednjimi oblastmi bi pa po njegovem morali govoriti in pisati Slovinci samo jugoslovenski, to se pravi srbski.

Z drugim besedami: Slovinci bi naj postali po tem najnovejšem jugoslovenskem razodetju manjšina v državi, ki so se ji sami iz lastne, svobodne volje pridružili in jo pomagali ustvariti, manjšina torej v svoji lastni državi. In niti z osrednjimi uradi ne bi mogli in smeli govoriti in dopisovati v svojem materinem jeziku, ampak v srbsčini. To se pravi, vsi predlogi, vse pritožbe na najvišje sodne in upravne stopnje bi se morale prevajati, in naš preprosti človek, ki bi iskal svoje pravice izven Slovenije, bi si moral delati stroške s prevodi. Pri vsem tem bi pa še tvegalo, da bi prevod ne bil vselej dovolj natančen — saj vemo, kako je s prevajanjem prav tanjših otenkov besede, ki so pa stvarno in pravno lahko odločujoči — in da bi mu tako prevajanje prizadejalo občutno stvarno škodo, če se ne kaj hujšega.

A kar je za jugoslovensko pojmovanje enakopravnosti najbolj značilno: prebivalec južnih banovin bi lahko povsod, torej navsezadnje tudi pri nas, iskal pravico v svojem jeziku, in bi tako v primeri s Slovincem že vnaprej imel pot ne samo olajšano, ampak tudi cenejšo.

Ne, dragi gospod jugoslovenovče, dokler bomo mi Slovinci plačevali za osrednje oblasti, bomo hoteli imeti tudi nekaj besede pri njih. Te osrednje oblasti bodo morale biti in delati za vse enako, za Slovence in Hrvate in Srbe. Prav v tem je bistvo jugoslovanskega vprašanja in vse naše stiske, da te enakopravnosti doslej ni bilo, in tudi sedanja vlada je to priznala in prav zaradi tega in pa da jo odpravi, je po listnih besedah tudi prišla na oblast.

Samo eno je pri vsem tem gotovo, da namreč osrednji hoblaster ne bo mnogo ostalo, ko bodo slovenske in hrvaške zahteve glede državnega ustroja sprejete in izvedene. Delo pri njih torej ne bo prizadevalo kdove kakšnih težav. Tembolj, ker jih bodo morali tudi pri njih reševati ljudje, ki jih res dobro poznajo. In naših slovenskih razmer ne more dobro poznati, kdor tudi jezika našega ljudstva dobro ne pozna.

Poleg vsega drugega govorijo torej tudi že zgolj stvarni razlogi zoper ta Hribarjev edinstveni nauk.

Mimogrede naj pokažemo še na nekaj, kar spričuje, kako je vse zastoj, da bi se jugosloven spreobrnil k resnici in pravici. Ko govori namreč Hribar o prispevkih za osrednja oblastva, pravi, naj bi se poleg števila prebivalstva in obsega površine posameznih banovin upoštevala tudi njihova davčna moč. Marsikdo se ob tej pripombi ne bo ustavil, ker ne bo slutil, kaj se skriva za njo. Skriva pa se za njo dejansko vsa tista jugoslovenska centralistična miselnost, ki ni dala, da bi

bilo že kedaj pri nas prišlo do enakopravnosti, ki je naredila, da je ravno Slovenija tako preobremenjena. Kajti kdo bo odločal, kakšna je na primer davčna moč Slovenije? Gotovo isti in na isti način, kakor doslej, saj so nam vendar tudi doslej zmeraj zatrjevali, da so javne dajatve razdeljene

Socialno-medicinski krožek

»Tudi naša univerza mora prispevati svoj delež — zlasti z uvajanjem akademske mladine v spoznavanje naše zemlje in našega človeka... Naše zdravnike, tehnike, arhitekte čaka hvaležno delo pri velikopoteznem ozdravljanju slovenske vasi...«

(Slovenija, 10. februarja 1939.)

Gotovo je silno važna ugotovitev, ki jo z zgoraj navedenimi mislimi ugotavlja avtor članka »Ali so biološke osnove slovenstva ogražane?« in brez dvoma bo treba misliti mnogo na akcijo v tej smeri, kajti vse dogajanje v slovenskem prostoru zahteva načrtnega dela v smeri »ozdravljanja slovenske vasi«. In čisto pravilna — celo najvažnejša — je misel, da mora tu slovenska univerza prispevati svoj delež, kajti le s takšnim delom, ki bo nepretrgoma posegalo v življenje naroda in slovenskega ljudstva, ki bo stalo nepretrgoma v stiku z dogajanjem v slovenskem življenjskem prostoru, bo lahko slovenska univerza dokazala svoj »raison d'être«.

Čudovito važno na vse strani je to ozemlje, ki ga Slovinci naseljujemo in vedno bolj in bolj prihaja do izraza važno spoznanje, da bo mogoče ob najrazličnejših vplivih na dogajanje v tem prostoru in na tej plati zemlje, kjer se križajo najvažnejše poti Evrope, vztrajati le, če bomo postavili na to zemljo in v te razmere zdravo, pa tudi fizično odporno ljudstvo. In tudi v tej smeri bo brez dvoma treba začeti z delom, ga organizirati po čisto določenem sestavu, da bo prinašalo sadove in da se ne bo izgubljalo tako, kakor se je izgubljalo doslej v malostih, kjer tudi nekatera velika dela posameznikov niso prav nič mogla izboljšati položaja.

Mi Slovinci prav za prav svojega položaja niti ne poznamo! Govorimo sicer mnogo o vseh mogočih stvareh, tudi pišemo in ugotavljamo — toda nekega pregleda, ki bi objel ves slovenski narodnostni položaj, nimamo. In tako nam prav malo koristijo važne ugotovitve, ki so jih postavili nekateri posamezniki, kajti vse to se počasi izgublja in izginja iz spomina veliki večini ljudi. Delo bo brez dvoma moralo biti zgrajeno vsaj približno v tem smislu, kakor ga je začel »Socialno-ekonomski institut«. Vendar se pa ne bo smelo drobiti na posamezne klube, društva, institute itd. — temveč bo moralo biti nujno med seboj trdno povezano, moralo se bo medsebojno v vseh smereh podpirati, da se ne bodo moči po neptrebnem izgubljale.

Kakor povsod drugje, prav tako vlada tudi precejšnja zmeda v socialno-medicinskem pogledu. Gotovo naprave, kakor so »Higijenski zavod«, »Okrožni urad za zavarovanje delavcev«, »Protituberkulozna zveza« itd. vršijo tukaj veliko delo in so marsikaj že storile, toda nekega splošnega prereza skozi socialno-medicinske razmere v Slo-

in določene po davčni moči. Vemo pa in še bolj čutimo, s kakšno mero se je merila naša davčna moč. Ne, dragi g. Alfonz, na take raztegljive prikazni ne pojdemo več! Preveč so nas že doslej veljale.

G. Alfonzu Hribarju pa priporočamo, naj se začne ukvarjati s koristnejšimi zadevami, kajti kdor niti sedaj, po dvajsetih letih, ni sprevidel, v čem je zlo, ta pač za politiko nima pogleda.

veniji prav za prav še nimamo. Imamo nekatere odlomke, ki so pa razmetani, sam ne vem kje vse, in prav zato zelo malo koristijo. Sploh moremo pri nas najti veliko kopico najrazličnejših faktjev, ki stopajo na najrazličnejših področjih v akcijo, pa vendar manjka tu nekega skupnega dela, ki bi akcijo posameznih naprav med seboj podpiralo in jo dopolnjevalo, da bi bila bolj izdatna in učinkovita. In tudi v socialno-medicinskem oziru je pri nas na Slovenskem prav tako.

»Društvo medicincev« je organiziralo svoj »socialno-medicinski krožek«, ki si je nadel nalogo, do podrobnosti na podlagi že zbranega materiala in z materialom, ki ga je še treba za posamezne predele in ozire zbrati, ugotoviti socialno-medicinsko, t. j. zdravstveno stanje slovenskega ljudstva in na podlagi teh ugotovitev usmeriti delo svojih sodelavcev tja, kjer so potrebe največje in kjer je akcija najbolj nujna. V ta namen bo treba brez dvoma naravnost izsolati kader medicincev bodočih mladih zdravnikov, ki bodo posvetili vse svoje moči in znanje delu na terenu samem in ki bodo skušali splošno zdravniško akcijo organizirati v nujno potrebnem skupnostnem sodelovanju.

Nikakor neče in po svojem delovnem načrtu ne more biti ta krožek slovenskih medicincev kakšna konkurenčna skupnost kateri koli slovenski zdravstveni napravi. Prav obratno — socialno-medicinski krožek in predvsem njegovi sodelavci naj bodo prav tisti, ki bodo iz razmer v svojih domačih krajih ali delovnih predelih spoznali najnujnejše potrebe, z vsemi svojimi močmi, razpoložljivim materialom in znanjem opozarjali na te potrebe zdravstvene naprave in jim pri njihovi akciji pomagali, z njimi vedno sodelovali in tako skušali dejansko združevati akcijo posameznih naprav v bolj učinkovito skupnostno akcijo, ki je danes pri dviganju zdravstvene ravni naše vasi in sploh slovenskega ljudstva nujno potrebna.

V ta namen bodo skušali sodelavci socialno-medicinskega krožka delovati in zidati v dvojni smeri: individualni, ki naj preko vsakega posameznega sodelavca krožka nepretrgoma ostaja v stiku s terenom, ugotavlja tamkaj stanje, razmere in potrebe, in potem na vse to opozarja mero-dajne faktorje; — in kolektivnim, ki naj to skupnost mladih slovenskih medicincev neprestano seznanja z vsemi mogočostmi in načini akcije in sodelovanja z drugimi, jo vzgaja in usmerja na teren, k delu med ljudmi. Z voljo mladih ljudi, ki hočejo v tej smeri delati in pomagati in sodelovanjem vseh socialno-medicinskih naprav, strokovnjakov in ljudi, ki so že pri delu — bo gotovo mogoče marsikaj v tej smeri storiti in doseči!

Tako bo treb aorganizirati in začeti z delom še v vseh drugih smereh. Delo pa ne bo smelo biti razbito, temveč organizirano in povezano med seboj!

mkv.

O nalogah nove vlade

»Obzor« od 14. t. m. se ukvarja z državnim preračunom za leto 1939-40. Predlog novega preračuna se izdeluje po navadi okoli tri mesece. Vlada pravi, da zato ne bo mogla spremeniti njegovih osnov, vendar pa bo lahko izvršila nekaj sprememb. Te bodo najbrž znazle predlagani povišek 700 milijonov in s tem omogočila, da se ne

zvišajo davki, česar bi gospodarstvo ne preneslo več. Dalje pravi »Obzor«:

Vlada pa lahko s preračunskim zakonom za 1939/40 ukrene marsikaj, kar bo potrdilo njeno dobro voljo, da v finančnem, gospodarskem in kulturnem življenju preneha s prakso prejšnjih vladavin in da začne popravljati prizadejane krivice in narejene napake...

no blago

ce, rokavice, vsakovrstno damsko in
nosko, ni robci, brisače, ščetke,
krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o s l o v e n s k e p r i

Peteline, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Prejšnje vlade so sestavno zapostavljale tako imenovane prečanske kraje. Na opravičene očitke iz prečanskih krajev so se prejšnje vlade umikale stvarnemu odgovoru ali pa trdile, da je treba obnoviti, kar je bilo razdejanega v Srbiji za časa vojne. Nihče pa ni ugovarjal, da se naj ne bi obnovilo to, kar je bilo v Srbiji razdejanega niti da se s tem delom nadaljuje. Prav tako ne ugovarja nihče, da se Srbija enakomerno divguje. Toda prejšnjim vladam ni bilo to dovolj. Vdile so v prvi vrsti politiko zapostavljajo tako imenovanih prečanskih krajev.

Ta finančno-gospodarska politika prejšnjih vladavin se je kazala na vseh poljih državne dejavnosti. Dovolj je, če opozorimo na politiko graditve železniških prog. Prav tako je jasen primer finančno-gospodarske politike prejšnjih vladavin postavljanje državnih stavb, naprava cest, pomoč zadrugam itd. Treba se je spomniti tudi politike prejšnjih vladavin nasproti zidavi naših pristanišč. Šele v zadnjem času se je začelo polagoma z delom v posameznih naših pristanih, ali to ni dovolj za njihne potrebe. Graditev cestne mreže v prečanskih krajih je zmeraj še samo želja.

Nič boljša ni bila politika prejšnjih vladavin pri javnih stavbah. Sploh se je vodila na vseh poljih finančnega in gospodarskega življenja sestavno politika neenakosti. Prejšnje vladavine so v praksi često

vzele še tisto malo denarja, kar ga je bilo predvidenega za investicije v prečanskih krajih. Po navadi so to delali tako, da za postavitev posameznih stavb ni bilo rednih kreditov, ali pa so ga dajali v tako nezadostnih obrokah, da je trajalo delo leta, ko bi se lahko izvršilo v kratkem času. V tem pogledu imamo primere, ki so naravnost neverjetni. Imamo na primer objekte, ki se delajo že leta, pa se ne morejo končati, čeprav je potrebno za to samo eden do dva milijona dinarjev. A imamo tudi primere, ko se predvideni objekt ni mogel dovršiti, ker ni bilo za to niti nekaj sto tisoč dinarjev kredita.

V istem času pa so bile na razpolago desetine in tudi stotine milijonov dinarjev za druge, često luksuzne objekte, ki niso bili neizogibno potrebni in se je moglo z njihno postavitvijo vsekakor počakati. Treba je omeniti tudi to, da so se trčili veliki zneski za luksuzne objekte, medtem ko ni bilo kredita za neizogibne potrebe širokih ljudskih slojev.....

o se gleda finančno-gospodarska politika prejšnjih vladavin, se vsiljuje sklep, da jo je treba korenito spremeniti. Najprej je treba začeti z novo politiko investicij, rednih in izvenrednih izdatkov v prečanskih krajih in jo izvajati na podstavi stvarne enakopravnosti. Razen tega je treba v tem pogledu polagoma popraviti krivice prejšnjih vladavin. Nadalje je treba v prvi vrsti postavljati tiste objekte, ki so splošno koristni in ki bod dvigali življenjsko raven širokih ljudskih slojev. Šele potem, če je dana finančna moč, se lahko začne s postavljanjem objektov, katerih korist je manj neposredna, ali pa zgolj reprezentativnih palač.

Mi ibi k temu dostavili še eno: Tudi pri najboljši volji vlade mora biti nekakšen ključ, po katerem se bodo dajali krediti in vršila javna dela. Sicer se bo lahko zgodilo, da začnejo nekateri tožiti o krivici, s katero se deli denar. Kajti ravno, če se govori o potrebi, je stvar taka, da vsak vidi če že ne samo, pa vsaj v prvi vrsti samo svojo. Pa bo spet po nepotrebnem prekljanja in prerekanja. Zato bo najbolje, da se že kar v začetku postavi načelo, naj se denar za nove investicije porabi v tisti pokrajini, ki ga je plačala kot davek. To načelo je tako preprosto in hkratu tudi tako pravično, da mu ne bo mogel nihče ugovarjati, če noče biti zaznamovan kot zajedavec, ki se hoče okoriščati s tujim delom. Pa tudi pravno tehnično je to načelo najlažje izvesti. Kajti ni treba drugega, kakor postaviti ga ni — držati se ga. Tu pa tam bo sicer zastokal kak jugosloven o zgubljenem »edinstvu«, pa bo zgubljeno samo njegovo korito.

Opazovalec

† Papež Pij XI.

Dne 10. svečana t. l. je umrl poglavar katoliške Cerkve papež Pij XI. Ko je stopil na čelo Cerkve, je bil ves svet razravan, poln sovraštva: človeštvo je iskalo novih življenjskih oblik. V takšnem času je poseganje v časovno dogajanje in krotitev strasti posameznih narodov in držav ter združevanje vernikov v enotno občestvo vkljub vsem razlikam političnih, narodnih, državnih, kulturnih in socialnih prizadevanj ne te težavno, temveč tudi tvegano početje. Še bolj težko je pa nastopati med takšnimi stisnjavostmi s pozitivnimi navodili. Posebno značilna je njegova okrožnica »Quadragesimo anno«, ki obravnava

socialno vprašanje in pa okrožnica o družini »Casti connubii«. Ne prva ne druga ne dajeta navodil in konkretno in podajata le v svojih osnovah tisti okvir, ki ga narekuje zdrava pamet in ki ga zahteva katoliški nauk. Pij XI. je bil prepričan miroljub in prizadeval se je z vso močjo, da bi bil Evropi ohranjen mir, vedoč, da bi nova svetovna vojna uničila ne le vse kulturne, ampak tudi npravstvene pridobitve, ki so bile ustvarjene v tolikih stoletjih. Posebno v zadnjih letih je spoznal stisko, ki jo ima človeštvo in človečnost od takojmenovanega državnega totalitarizma na levi in na desni, in se je odločno postavil na stran osebnosti svobode, svobode vesti in človečnosti. Ko je na bolniški postelji sestavljal znano okrožnico zoper

nacionalizem »Mit brennender Sorge« je odklonil nasvet, da bi to okrožnico sestavil v milejši obliki, kot jo je zasnoval.

Ko je sklepal Pij XI. konkordat z italijansko državo, je zahteval, da država prizna pravice drugih narodov, t. j. Slovencev, Hrvatov in Nemcev v cerkvi, da bi bila ohranjena slovenska služba božja v goriški in tržaški škofiji. S temi zahtevami pa v celoti ni uspel, pa še tisto, kar je prišlo v konkordat pozneje dostikrat ni bilo moglo biti izvršeno. Pri sv. Jakobu v Trstu, v Šklednju in v Barkovljah se je Piju XI. posrečilo rešiti slovensko službo božjo. Razmere so povzročile, da je moral v Gorici odstopiti slovenski nadškof dr. Sedej in je bil že po konkordatu prisiljen tudi tržaški škof dr. Fogar, sicer rojen Furlan, pa pravičen Slovencev in Hrvatov, zapustiti škofovski sedež za časa pontifikata Pija XI. Primorski Slovenci so pa še posebno pričakovali od svojega verskega poglavarja, da se bo njegov glas zaradi verske vzgoje v njihovem materinem jeziku tako slišal kakor se je slišal ob razpustu nemških napol verskih organizacij v Nemčiji. Dotično ozadje bo dognala zgodovina.

Novi položaj

Padec vlade dr. Milana Stojadinovića je po vsej državi olajšal položaj. Kakor vidimo po dnevnikih, ki izhajajo v Zagrebu in Beogradu, se je tehnična popolnoma prevrnila. Seveda se ta sprememba opazja tudi pri nas. Iz mnogih vzrokov jo seveda tako jasno ne vidimo, vendar pa tudi že naši dnevnikarji polnijo svoje stolpce o rešitvi hrvaškega vprašanja, neki dnevnik pa se je celo zavzemal za rešitev slovenskega vprašanja.

Da se pa pri nas ni jasneje opazila ta zelo važna sprememba v naši notranji politiki, pa je vzrok predvsem — da navedemo enega izmed dovoljenih vzrokov — v tem, da si naša javnost, naši dnevnikarji in naši politiki še danes po tolikih tragičnih dogodkih naes notranje politike niso popolnoma na jasnem, da smo Slovenci narod in da je treba iz tega dejstva izvajati vse nasledke, kakor jih izvajajo in so jih izvajali Srbi in Hrvati. — Še pred nedavnim so naši časnikarji polnili uvodnike — upamo, da tega ne bomo tako kmalu pozabili — s slavospevi o jugoslovenskem narodu ali pa sramežljivem jugoslovanskem ljudstvu. Toda vse to je bila morda le taktika, bo kdo rekel.

Toda človeka naravnost v srce zaboli, če prebira uvodnik dr. Kramerja, ki ga je napisal za nedeljsko »Jutro«, v katerem ta politik, ki je znan po svojih ideoloških skokih, tudi v današnjih razmerah meša hote pojme o slovenski narodnosti. Kljub priznavanju hrvaškega vprašanja ta gospod, ki si poleg vsega šteje še velike zasluge pri zmagi nove orientacije v naši državi — še vedno ne more pozabiti »neporušene povezanosti našega celokupnega naroda« in ko mu nazadnje ne kaže drugega, pride do famozne formulacije JNS stališča do narodnosti: Odkrito izpoveduje slejkoprej (namreč JNS, oziroma Kramer) svojo vero v moč narodne enotnosti, ki je v bistvu vera v usodno povezanost slovenskega, hrvaškega in srbskega naroda.

S to svojo definicijo je dr. Kramer pač dosegel višek svoje miselne akrobacije, slovensko ljudstvo pa je bogatejše še za eno novo idejo, ki ga

Dr. Jos. Regali:

Ob dvajsetletnici slovenske „Narodne galerije“

(Nadaljevanje.)

Nato bi prišla **biedermajerska dvorana**, ki bi bila v rizaltni dvorani nad stranskim vhodom iz Bleiweisove ceste. Ta oddelek bi bil lahko prav zajemljiv in bi imel veliko več kvalitete kot prejšnji. Bil bi tudi veliko večji in bi bilo v njem 24 slik. Na razpolago je bilo že leta 1930. precej Langusovih in Strojehovih stvari in nekaj slik Cetinovičevih, Kūhulovih, Henrike Langusove in Marije Terezije Auerspergov. Predlagal sem pa, da naj bi pridobili še vsaj eno ali dve Langusovi nabožni sliki večjega formata (navedel sem tudi lastnike), eno večjo Strojeho cerkveno sliko, posebno pa kakšno Tominčevo nabožno sliko. Nadalje pa tudi že znano Kūhulovo nabožno sliko, kakšno sliko Henrike Langusove, Goldensteinovo Prešernovo podobo in njegovo znano alegorijo. Langusov portret Primičeve Julije, znano Langusovo žanrsko podobo in pa kakšne Langusove in Strojehove krajinske in žanrske slike. Za ta oddelek — nekaj je v letih po letu 1930. »Narodna galerija« pač spravila skupaj — bi bilo treba dobiti več žanrskih in pa tudi nabožnih slik, zraven kakšne krajine, da ne bi bila slovenska biedermajerska doba zastopana po samih portretih. Računal sem, da bi stalo vse, kar je še »Narodni galeriji« manjkalo, 55.000 dinarjev.

Dvorana krajinarjev iz srede 19. stoletja, ki bi sledila biedermajerskemu oddelku in bi imela

dve okni ob Bleiweisovi cesti, bi bila lahko na veliki umetnostni višini. V nji bi bile **same krajinske slike in pa resnično dobre**. Namenil sem zanj 34 slik. Bila bi to v veliki večini dela Korosca Marka Pernharta (Pernata), ki so znana in so znani tudi njih lastniki. Za ta oddelek bi ne bilo treba iskati gradiva po neznanih krajih, bilo bi treba le nekaj denarja — računal sem, da bi zadostovalo 50.000 dinarjev za vse, kar je manjkalo — in spretnih ljudi, ki bi znali z lastniki teh slik pravilno ravnati, da bi jih odstopili. Na razpolago je že bilo 8 Pernhartovih krajin, 2 Karingerjevi krajin, 2 Haynejevi in 3 Pustovrhove. Našel sem pa po imenu še 14 Pernhartovih in 5 Karingerjevih del, ki bi jih morali še dobiti v roke. Ta oddelek bi bil, če bi prišle vse po meni navedene slike vanj, nekaka oaza v galerijski zbirki starejših umetnin, ker bi se obiskovalec v njem oddahnil od figuralnih stvari prejšnjih časov. Bil bi po svojih tihih krajinskih motivih **odpočitek**, po baročnem »forte« **nekak »piano«**. To je pa ne le v glasbi, ampak tudi v slikarstvu kot v knjištvu potrebno za **estetični vtisk celote**.

Potem bi sledila **dvorana Wolfa, Šubicev in njih kroga**. Imela bi 3 okna ob Bleiweisovi cesti. Sedaj, ko je bila prirejena že razstava bratov Šubicev, bi se dale mogoče dobiti za ta oddelek še kakšne druge slike, kot sem jih pa jaz zanj namenil v načrtu iz leta 1930. Namenil sem pa za ta oddelek 26 slik. Na razpolago je bilo že nekaj znanih stvari Janeza in Jurija Šubice, ki so last Narodnega muzeja. Predlagal sem, da naj pridobi »Narodna galerija« nekaj večjih cerkvenih slik **Janeza Wolfa**, ki sem jih navedel po imenu, in nekaj manjših njegovih stvari, ki so znane, dalje pa nekaj del **Aleksandra Robleka** in **Simona Ogrina** ter nekaj

pokrajin in portretov **Edvarda Wolfa**. Zahteval sem naj se zraven znanih nabožnih in drugih slik Janeza in Jurija Šubice na vsak način poišče **nekaj žanrskih slik**, o katerih vemo, da sta jih naslikala in pa da dobimo iz zamejstva **vsaj po eno res reprezentativno veliko kompozicijo** Janeza in Jurija Šubice. Seveda ta stvar ni tako preprosta, kakor če greš k trgovcu s starinami in kupiš pri njem kakšen star kipec, ki ne veš, od kod je v resnici. Vendar pa ni nemogoča in bi tudi najbrž ne stala toliko denarja, kakor bi se komu na prvi mah zdelo, gotovo pa več truda, ki so ga pa za to poklicani ljudje dolžni tvegati. Po mojem mnenju tudi znana razstava del bratov Šubicev, ki jo je pred nedavnim priredila z velikimi stroški, pa s premajhnim stvarnim uspehom »Narodna galerija«, ni bila za Šubice zadosti reprezentativna. V galerijski zbirki pa bi moralo biti vsaj nekaj njunih res reprezentativnih kompozicij.

Za pridobitev stvari, ki so za ta oddelek manjkali, sem preračunal 115.000 dinarjev.

Zadnji oddelek ob Bleiweisovi cesti bi pa naj bila **dvorana Petkovška, Ažbete in drugih**, ki bi bila v severnem rizalitu ob Bleiweisovi cesti. V ti dvorani bi viselo 20 slik predimpressionističnih slikarjev. Bila bi tu Petkovškova, Ažbetova, Kobilična, Franketova, Germova in Gvajčeva dela. Veliko tega gradiva je bilo že v »Narodnem muzeju«. Predlagal sem, da bi poiskali še nekaj novih Ažbetovih stvari, ki so bile v njegovi zapuščini pa so potem šle deloma v Berlin. Predlagal sem tudi, da naj bi pridobili nekaj Kobiličnih slik, posebno njen znani veliki žanr in pa nekaj tihožitij, in prav tako vsaj po eno Gvajčevo in Germovo boljso stvar. Za stroške za nove stvari sem vstavil znesek 40.000 dinarjev. (Dalje prihodnjic.)

bo mešala in slabila v njegovem narodnem odporu.

»Slovenija« je velikokrat že pozivala slovensko javnost, naj razčisti in pomeže s takimi ideologi. Zdi se nam, da je sedaj zopet prilika — prav ob reševanju hrvaškega vprašanja — naši jugoslovenci še kedaj povedo, kaj so in kako zagovarjajo to svoje smešno stališče ob dejstvu, ko so se zedinili vsi pomembni politični činitelji v državi v naziranj, ki naj tvorijo izhodišče nove državne politike (hrvaško vprašanje oziroma narodno vprašanje).

Edinstvenost

Kakor smo že poročali, so Franco in njegovi generali tako po zasedbi baskovskih (kateri sedaj ob zasedbi katalonskih pokrajin, najprej razglasili, da je sedaj konec »separatizma« Baskov in Kataloncev, ki je obstajal v tem, da sta ta dva naroda hotela gojiti svoj narodni jezik in svojo omiko. K temu vprašanju je zavzel stališče tudi »Popolo di Roma«, eden izmed vodečih italijanskih nacionalističnih listov, in zapisal:

Dokler bodo Katalonci in Baski mislili na avtonomijo, dokler bo hotelo biti samostojno vsako ljudstvo, ki govori drugačno narečje od kastiljskega, ne bo v Španiji miru.

Samo v pojasnilo nekaj pripomb. Kastilščina je drugo ime za španščino. Katalonci so sicer romanski narod, torej sicer jezikovno sorodni Špancem, a v gnaki meri tudi Francozom, a seveda kljub temu popolnoma samobiten narod z lastnim jezikom in lastno omiko. Razglašati jih za Špance bi bilo isto, kakor razglašati zaradi jezikovnega sorodstva Italijane za Francoze, Dance za Nemce, Norvežane za Švede, Slovence za Čeha ali Srbe, Poljake za Ruse, pa tako naprej. Še bolj huda pa je zadeva z Baski. Baskovski jezik je namreč nekaj popolnoma samosvojega, niti v indoevropsko jezikovno skupino ne spada. Loči se od španščine bolj kakor nemščina, ali vsaj toliko kakor arabščina. Prištevati Baske španskemu narodu bi se torej reklo nekako isto, kakor če bi Francozi razglasili alžjerske Arabce ali Berbere za narodne Francoze, ali Japonci Korejce ali mandžurske Mongole za del japonskega naroda.

Nacionalni nauki so pač na vsem svetu nekaj posebnega.

Ker so prejšnje španske vlade zatirale samobitnost svojih narodov in pokrajin, zato v Španiji ni bilo miru, zato je zdrknila Španija od velesile na položaj malopomembne države. Zato je tudi gotovo, da ne bo miru poslej, četudi se bo zaradi pritiska in strahovanja za nekaj časa zdela, kakor da je vse mirno. Notranja nezadovoljnost pa bo slabila Španijo slej ko prej. In dejstvo, da je zmagal general Franco s tujci, Italijani, Nemci in Marokanci, nad republikansko Španijo, bo komaj moglo zvišati njegov ugled med ljudstvom in zagotoviti mir tudi samo za daljšo dobo.

Pomen idrijskega živossrebrnega rudnika danes

Pod tem naslovom piše »Istra«:

Idrijski rudnik spada brez dvoma med največje živossrebrne rudnike na svetu in sledi po množini živega srebra takoj živossrebrnemu rudniku v današnji republikanski Španiji, Almadenu. Z ozirom na dejstvo, da je današnji živossrebrni rudnik tik za fronto španske državljanske vojne in da je zaradi tega njegova kapaciteta nekoliko padla, na drugi strani pa se je proizvodnja živega srebra v Idriji v zadnjih letih izredno dvignila, je Idrija stopila brez dvoma na prvo mesto.

Že takoj po svetovni vojni se je ustanovil italijansko-španski živossrebrni kartel, ki je takoj imel v svojih rokah največja skladišča živega srebra na svetu in ki je imel s tem suvereno oblast nad vsem živossrebrnim trgov sveta. Italija in Španija sta n. pr. v l. 1924. proizvedli 82% vsega živega srebra, leta 1927. pa 88%. Pozneje je bila oblast tega kartela omajana, ker ni hotel niti v času največje evropske krize znižati cen živemu srebru. Zaradi tega so pričeli v Združenih državah in v Mehiki znova izkoriščati stare že opuščene živossrebrne rudnike in s tem konkurirati špansko-italijanskemu kartelu. Produkcija tega je pričela naglo padati, zlasti pa je njegova udeležba na svetovnem trgu postajala vedno manjša. V letu 1929. je znašala še 80%, 1930 se je zmanjšala na 69%, 1931 pa že na 56%. Kartel je bil prisiljen znižati cene, vendar pa si svojega monopolnega položaja ni mogel več osvojiti. Leta 1935. pomeni zadnje leto obstoja špansko-italijanskega živossrebrnega kartela. Tedaj je bil ta kartel udeležen na svetovnem trgu s 63%. Leta 1935. je izbruhnila španska državljanska vojna, kartel se je tedaj razbil, almadenski živossrebrni rudniki pa so od tedaj ostali stalno v posesti republikanske vlade. Okoli teh rudnikov se vodijo, oz. so se vodile ogorčene borbe, vendar pa se španskim nacionalistom ni posrečilo zavzeti jih. Če bi prišli zopet v nacionalistične roke, bi almadenski rudnik tvorili zopet tudi za Italijo važno postavko, predvsem pa bi se zopet obnovil stari kartel. Tako vladajo nad živossrebrnim trgov sveta trije gospodarji, ki sicer razpolagajo kot posamezniki le z manjšimi viri in ne predstavljajo več enotnih skupin. Kako se

je razvijala od tedaj proizvodnja živega srebra na svetu, v Almadenu, ki je pod vladno republikanske Španije, se ne ve točno, vsekakor je njegova proizvodnja padla.

V tem stanju je Idrija dobila popolnoma nov pomen in idrijsko živo srebro je stopilo na svetovnem trgu v ospredje. Leta 1934. je znašala proizvodnja 441.000 kg, in je tedaj zabeležila svojo najnižjo točko. V letu 1935. pa zaznamuje proizvodnja že 972.000 kg, ter se dvigne leto kasneje za celih 52% na 1.473.000 kg. Leta 1937. pa vnovič za 56%, na 2.305.000 kg. Ta proizvodnja je za 15 % višja kot leta 1929., ko je zabeležila do sedaj ta proizvodnja vse proizvodnje živega srebra. Živossrebrna ruda je, kot vidimo, za Italijo važna postavka v njeni plačilni bilanci, kakor je tudi brez dvoma važna proizvodnja živega srebra v Almadenu za špansko vladno. Idrijski rudnik, ki leži na slovenskem ozemlju, je s tem stopil med prve na svetu in to po zaslugi splošnega mednarodnega položaja, na drugi strani pa po zaslugi italijanske vlade, ki stori vse, da čim bolj izkoristi pod Idrijo skrite podzemeljske zaklade. Kakovost živossrebrne rude v Idriji je poleg tega najbolj priznana in idrijsko živo srebro se najbolj uporablja v raznih medicinskih, tehničnih in drugih delikatnih strokah.

Razločna beseda

V avtoritarnih državah je vzbudila precej viharja in nemira neka Rooseveltova izjava v prilogi demokraciji. Roosevelt je sicer tej izjavi vzel nekaj ostrine, toda šele čez štiri dni, torej precej pozno za take stvari. Kljub temu pa ostane od nepreklicanih besed še zmeraj dovolj, da lahko vsakdo iz njih razbere, katero pot pojde Amerika, kadar pride v Evropi do vojne. V tem pogledu izraža javno mnenje v Združenih državah zelo jasno list »New York Herald Tribune«, katerega misli so v tem primeru tem pomembnejše, ker je bil zmerom in včasih celo zelo odločen Rooseveltov nasprotnik. Piše namreč:

Naj je predsednik Roosevelt dejal senatorjem na tisti tajni seji kar koli — odločilno je, da je povedal resnico o simpatijah ameriškega ljudstva, in sicer tako brez ovinkov, da so jo tudi diktatorji razumeli... Ne moremo dovolj često ponavljati, da je moč Združenih držav v današnjem svetu prav tako odločilna, kakor v letih 1917. in 1918. Z drugimi besedami: od trenutka, ko bo videl ameriški narod, da gre za njegove življenjske koristi, in ko se bo odločil, da se po tem ravna, je že tudi odločen izid boja. In nihče ne ve tega bolj, kakor diktatorji.

Polom Katalonije

Tik pred Božičem je Francova vojska začela veliko ofenzivo proti republikanski katalonski vojski, jo v dobrem mesecu porazila, zasedla Barcelono in prodrla prav do državne meje proti Franciji. Vzroki tega poraza so po mnenju strokovnjakov v premoči Francove vojske glede na vojni material kakor tudi glede na vojaške sposobnosti Francovih višjih oficirjev. Katalonska vojska se je po krvavih bojih ob reki Ebru skoraj docela izčrpala in je komaj utegnila z rezervami zamašiti svoje izgube. Poleg tega je vodstvo republikanske vojske pričakovalo ofenzivo nasprotnika v središču fronte, prav ob Ebru, medtem ko se je Franco poslužil manevra in napadel Katalonco na desnem in levem krilu fronte ob Ebru, torej na položajih, kjer republikanci napada niso pričakovali in svoje postojanke tudi manj zavarovali. Napad je uspel, pomagala mu je zlasti materialna pomoč topništva, avtomatskega orožja in zračnih sil in tudi premoč števila. Napak bi bilo, če bi tudi bojnega duha Francovih čet ne upoštevali dovolj, vsaj glede na politično taktiko Kataloncev, o kateri so danes znane podrobnosti, ki dovolj pojasnjujejo vzroke končnega poraza. Neodločnost, ki ni dovolj razumljiva, s katero pa so Katalonci od vsega početka spremljali podvzete generala Franca, premajhna pazljivost, ki pa je na drugi strani hotela do skrajnosti v prejšnjih mesecih varovati katalonsko armado nedotaknjeno, sta nedvomno rodili nasledke, ki so zdaj po več kot dveh letih državljanske vojne privedli do popolnega poloma Katalonije. Zato je verjetno, da je tudi v zadnji, odločilni minuti odjeklo vodstvo. Do takega sklepa moramo priti, tudi če upoštevamo stvarno premoč generala Franca, kakor tudi vzbujajoča začudenja, da se je skoraj vse republikanski armadi posrečil umik na francosko ozemlje, ob vsem pomanjkanju in stalnem zasledovanju zmagovitega nasprotnika. Po dosedaj objavljenih poročilih v nemških listih bi bilo dodati vzrok poraza še tretjega: pomanjkanje živeža in s tem izčrpanost prebivalstva. Naval beguncev iz zasedenih krajev v Barcelono je menda tako narastel, da na obrambo mesta ni bilo misliti, dasi so se pojavile nasprotnosti, bržčas iz preprostega razloga, da se nasprotnik prisilil k počasnejšemu in previdnejšemu prodiranju, kar je le deloma uspelo. Perspektive za špansko državljansko vojno ne morejo biti ne optimistične in ne pesimistične, ker je položaj vedno bolj jase. Kljub mogoči skrajni in požrtvovalni obrambi ostanka republikanske Španije se konec državljanske vojne bliža morda hitreje, kakor se to že danes da sklepati iz vedenja prizadetih velesil.

Beneš

Po »Obzoru« posnemamo poročilo o sedanjem razpoloženju v češkoslovaški republiki glede prejšnjega predsednika republike Beneša. Dr. Beneš iz prostovoljnega pregnanstva do sedaj še ni nič odgovoril na napade desničarjev v lastni domovini. Glavna vsebina teh napadov je ta, da naj bi bil Beneš osebno odgovoren za polom v Monakovem; to pa zaradi tega, ker da je vodil zunanjo politiko na diktatorski način in se ni hotel odreči zveze s Francijo in Rusijo. Opiraje se na Društvo narodov je zakrivil zunanje politično stisko, katere žrtev je bila prva republika. Ti napadi se ponavljajo v raznih različicah, četudi so v prejšnjih vladah sodelovale osebnosti, ki danes sodelujejo v vladajoči narodni stranki in bi brez njihovega odobrenja Beneš ne mogel voditi drugačne zunanje politike, kakršno je. Iz napadov, ki jih v glavnem prinaša »Venkov«, glavno glasilo vladne stranke, bi se dalo sklepati, da ima bivši predsednik republike še mnogo pripadnikov med češkim narodom, v prvi vrsti »seveda med uradnim razumom in razumnostjo, ki čakajo na njegov povratek. Proti tej propagandi zavzema svoje stališče vladni tisk z opominom, naj narod ne naseda takim vestem. Zakaj Beneš se ne bo nikdar več vrnil! Listi, ki so svoje dni z vso silo podpirali Benešovo orientacijo, se morajo v danem položaju v tej zadevi zadovoljiti samo s posrednimi opazkami. Napadi na dr. Beneša še niso ponehali. Pojavila se je celo protibenešova literatura v knjigah in brošurah. V obrambi dr. Beneša se v zadnjem času uveljavlja tisk ameriških Čehov, ki kritizira sedanje razmere na Češkem.

Vendar se nekaj časa napadi niso dotikali osebe Beneševe, ker niso v njegovo osebno poštenje sumili niti največji Beneševi nasprotniki. Toda brali smo, da je eden izmed največjih Beneševih nasprotnikov, ki je nekoč branil fašističnega generala Gajdo, predložil državnemu pravništvu kazensko ovadbo proti dr. Benešu, v kateri sumi, da si je bivši predsednik republike svoje premoženje pridobil s korupcijo in podkupnino, brez natančnih podatkov. Ta obtožba se pa uporablja samo v demonstrativne in propagandne namene, in resni politični tisk je ne upošteva.

Prav v zadnjem času je prišla vest, da se je dr. Beneš, ki se je dozdaj mudil v Londonu, preselil v Združene države Severne Amerike. Pripravil je za tisk knjigo »Češkoslovaška kriza«, ki bo izšla bržkone v Ameriki. Koliko bo njegova knjiga obramba njegove politike oziroma odkrivanje mednarodnih diplomatskih trenj, odločitev in porazov, še ni znano.

Evropski spori in dejstva

Bivši francoski ministrski predsednik razmotriva v »Gringoire-u« vprašanje sedanje evropske napetosti in mogočnosti ob morebitnem sporu. Potem ko je opisal nevarnosti, ki groze miru, navaja:

Močnemu ogražanju miru stoje nasproti v njegovo korist tri poročila. Prvo? V vojni narodov, kjer bodo udeleženi vsi ljudje in vse kapitalije, bo dvojica Francija-Anglija, ki se ji bo prej ali slej pridružila Amerika. Tembolj, ker so priprave boljše, kakor prej. Drugo? Po vesti o drugi Marni bodo celotni poglavari precej hitreje pognani kakor nekoč Viljem II. Kajti manj solidni so od starih dinastij. Tretje? Prihodnja vojna, krutejša od prve, bo gotovo ruinirala zmagovalce. Toda preden bodo zmagovalci ruinirani, bodo bržkone premagane iztrebili. Tako je vprašanje, privedeno na svoje preproste in trajne prvine. Govori in potovanja jih ne bodo dosti spremenila. Dejstva so naši gospodje in izravnujejo mogočnosti. Da obdržimo uspeh v rokah, v miru kakor v vojni, je dovolj, če jih razumemo in v njihovem smislu vržemo karte. To je stvar dela, moči, miru in zdrave pameti.

Razmere v Češko-Slovaški republiki

V naši javnosti je nekoliko ponehalo zanimanje za novo nastajajoče življenje v bratovski državi Čehov, Slovakov in Ukrajincev. Toda skope novice, ki se tu in tam pojavljajo po naših dnevnikih, pričajo o težki borbi, ki ga bije to novo življenje v federativno urejeni republiki. — S kako skrbjo gledajo na zadnje dogodke ameriški Čehi in Slovaki, priča tudi memorandum, ki ga je poslala Zveza češko-slovaških organizacij New-Yorka in okolice predsedniku Hachi, ministrskemu predsedniku Beranu in zunanjemu ministru Čhvalkovskemu. V tem memorandumu se ameriški Čehi in Slovaki zavzemajo za prijateljske gospodarske, kulturne in politične stike med republiko in Združenimi državami. Obenem pa tudi protestirajo proti

1. omejevanju svobode, državljanskih pravic, kakor tudi kršenju češko-slovaške ustave,
2. proti neupravičeni cenzuri tiska, ker cenzura omogoča neodgovorne napade na osvobodilna dela Masaryka, Štefanika in Beneša,
3. proti razpuščanju političnih, nacionalnih, telovadnih in verskih društev,
4. proti prisilnemu uvajanju srednjeveških

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC
LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

idej, ki so zavržene od vsega sveta in vodijo do rasnih, političnih in verskih progonov,

5. proti profaniranju del voditeljev češkega in slovaškega naroda Masaryka, Štefanika in Beneša.

V isti spomenici zahtevajo:

1. Spoštovanje osnovnih načel demokratične ustave češko-slovaške države.

2. Ohranjenje čistega spomina pokojnega Masaryka in da se njegove slike spet postavijo v službene prostore. Če tega ne morejo storiti, potem pa naj odstranijo slike Masaryka, Štefanika in Beneša izročene češko-slovaškim organizacijam v Združenih državah, ki jih bodo znale hraniti v časti.

3. Da se naj preneha s protizidovskimi akcijami in izvede zaščita za begunce brez obzira na politično in versko pripadnost.

Na koncu te spomenice pa opozarjajo vse predstavnike češko-slovaške države, da bodo ameriški Čehi in Slovaki prisiljeni — če vlada ne bo upoštevala njih zahtev — nastopiti javno proti režimu, kakor so to storili ameriški Nemci.

Slovani in Rusija

V »Amerikanskem Slovincu« od letošnjega 11. januarja piše J. M. Trunk, po pokolenju koroški Slovenec in sedaj duhovnik v Združenih državah, poleg drugega tudi tole o sovjetski Rusiji:

Rusija taka ali taka. Trenutno gre skozi in po Rusiji za Slovence, katere hoče German požreti. Ravno javljajo, da ima Hitler načrt glede Ukrajine že izgotovljen. Vsaj proti Franciji se je zavaroval, ako je sploh v Francozih še kaj moči. Slovani sami so precej tudi naivni, in ni nemogoče, da so se Ukrajinci dali ujeti v nemške zanke zaradi starega srda do Moskve. Slovanska Rusija ni, toda če pade Rusija pred Hitlerjem, padejo vsi Slovani, in če bi Rusija mogla pokazati in more pokazati Hitlerju, kje poper raste, so rešeni vsi Slovani; stavim, da dobijo Čehi Sudete nazaj in Slovaki pridejo iz gorkega kurnjaka v lepe, rodovitne planjave, ki so njihove, ne madžarske.

K temu bi mogli dostaviti mi, da je vse to že res, ali vendar samo deloma. Kajti tudi slovaškega vprašanja ni mogoče vzeti iz celotne skupine vprašanj in ga reševati zase. Seveda pa se zmeraj vsako vprašanje rešuje v smislu in smeri, v kateri je bilo postavljeno. Zato je pa treba več dejavnosti, ne pa fatalistično čakati, kaj bo, če se bo tako zgodilo, in kaj, če bo drugače. Vsak je pač v prvi vrsti sam svoje sreče kovač. In ker smo doslej to srečo premalo kovali, smo postali nakovali, na katerem so kovali drugi srečo, a seveda svojo!

Nemški list propagira Jugoslavijo

Razmere v srednji in jugovzhodni Evropi nagibljejo Nemčijo, da še bolj sledi Bismarckovim naukom s tem, da njegovi oporoki posveča večjo pozornost kot kdaj doslej. Hrepenenje k čim večji zvezi z Vzhodom, četudi bi to terjalo od njih, da bi morali nekoliko zamizati pred zgodovinskimi dejstvi, vedo, da bi se jim to nedvomno dobro obrestovalo v bližnji bodočnosti, postaja od dne do dne jasnejše in večje. Kdaj pa kdaj čutimo to težo naravnost vsiljivo tako, da bi se ji radi odtegnili, vendar nam to ni mogoče.

In to hrepenenje je rodilo vse mogoče obiske, vse mogoče ljubeznivosti, ki pa vse preveč slone na — koristnostnem pretehtavanju. Počasno zbliževanje pomeni tod le gospodarsko odvisnostno politiko.

Med ta dejanja moremo šteti tudi najnovejšo nemško zblíževalno delo, kakor se je pokazalo v novoletni številki nemškega zbornika »Die neue Linie«, kjer se je hotelo pokazati Jugoslavijo kot deželo na bližnjem Vzhodu, ki živi skupaj z veliko Nemčijo in s katero želi biti najlepše povezana ne le v političnem terišču, temveč posebno in — to je za gledanje sodobne Nemčije edino važno in

za njeno zunanjo politiko edino odločujoče — na gospodarskem. Tod ne smemo pozabiti, da se Nemčija tako denarno-notranje kakor tudi tržno-zunanje v stiski, da se tudi njena pričakovanja o spojitvi Avstrije in Sudetije niso spoznala. Vse to sili nemško diplomacijo, da želi zajeti Vzhod za sebe.

Zato je prav in dobro, da naše bralce, kolikor ne bi bili že sami opazili, opozorimo na to najnovejše delo nemške politične in gospodarske propagande na bližnjem Vzhodu. Naslovno stran zavzema ženski lik v južni noši v koraku, ob preprogah menda pirotskega izvira, z ozadjem srbske cerkve. Notranjost revije je izpopolnjena s slikami iz naše države, postavljajoč srbske, črnogorske, bosanske, hrvaške na vidna mesta, tam nekje zadaj, na drugotna mesta pa podobi slovenske narodne noše in Bleda, katerega slika je dovolj slaba.

Slovenija je zabeležena na dveh, treh mestih. Posebno besedilo nas naravnost ponižujoče malotno omenja. Naša slovenska imena so vodilno pisana nemško, zemljevid, ki naj bi potujočemu Nemcu dopovedal, kako bi z avtom dosegel morje, vodi omenjenega skozi »Marburg«, Zagreb, Beograd; besedilo ostro podčrtava, na več mestih, nemški kulturni krog, naj bi se pričel tam nekje ob Zagrebu, izražujoč se v obliki naselij, v nošah, navadah, celo v stavbenem načinu. Dalje sporoča revija Nemcem, kako močna je kultura nemštva v Kočevju, o jugoslovanski rasi, ki da je nekako zmes armenoiške in nordijske rase (sic!), o posebnostih srbske kuhinje, kateri odmerja naravnost odlično mesto, tako da se čuti, ko da bi hoteli pokazati našo državo kot državo, ki živi tam nekje izven evropskega kulturnega kroga.

Da postavimo: tehnično je revija zelo dobra; ne zadeva pa niti malo pravilnosti narodne propagande, ker je preveč tendenčna; bistvenosti kulturnega življenja Slovencev, Hrvatov in Srbov ne upošteva, pač po sedanjem načinu nemške leksikonske znanosti. Za nas Slovence pa je revija nična zato, ker se v našo duhovnost prav nič ne pogloblja, preide našo kulturo, delo in smisel sožitja politične zveze južnoslovanskih narodov. Tistih nekoliko bežnih pogledov v našo prirodno lepoto ne spremeni medlo skorajda omejeno gledanje na naše slovensko življenje.

Z. A.

Polta lijančevanje francoskih krajev

Pri nas je sicer večini gotovo komaj znano, da je prebivalstvo več alpskih dolin v severozahodni Italiji francosko. Opazil je to kvečjemu kak gorohodec, ki je z italijanske strani pristopil ali skušal pristopiti na Mont Blanc ali Monte Rosso ali Matterhorn. Ko pa so začeli zahtevati Italijani več francoskih pokrajin zase, češ da je njih prebivalstvo italijansko, je postalo zdajci tudi narodnostno vprašanje teh dolin važno. Kajti po laškem zgledu so začeli tudi Francozi zahtevati te doline za Francijo. Italijani so se zato vrgli na italijanizacijo teh krajev. Na zunaj so začeli s poitalijančevanjem imen. Občinski načelniki — od vlade imenovani! — kakih 50 občin, so na mah zaprosili, da dobe njihove občine in doline italijanska imena. Italijanska vlada je seveda tej želji takoj ustregla. Daleč po svetu znano letovišče in izhodišče za na Mont Blanc Courmayeur je na primer prekrščeno v Cormaire, dolina in vas Valtournanche, izhodišče za Matterhorn in Monte Rosso, pa v Cervinio. Občini La Thuile pod Malim sv. Bernardom se bo poleg reklo Porta Littoria, Châtillon pa se bo imenoval Castiglione-Dora.

Vse torej natančno tako, kakor po zasedbi v Primorju.

Mali zapiski

Poročilo škofa dr. Srebrnič o naši prosvetni politiki

Krški škof dr. Josip Srebrnič je izdal knjižico »Aktualna razjašnjenja u pitanjima našeg vjerskog života«. Knjižica je tiskana kot rokopis. Zamisljena je kot nekaj odgovor na splitsko glasilo JRZ »Država«, ki je v svoji lanskii 51. številki zapisala: »Jugoslavija bo v krogu držav in narodov, ki bodo branili red in krščansko civilizacijo. Vlada dr. Stojadinovića bo vzdržala vse narodne, gospodarske in socialne ustvarjajoče sile naše države, kakor tudi vse nprstvene sile vseh verskih skupnosti, ki imajo v tej vladi avtoriteto, red in zdravega postopnega socialnega razvoja najmočnejšega in najzanesljivejšega branilca in varuha duhovnih dobrin našega naroda.«

Glede na te besede poroča pisec o konkordatu in navaja vrsto števil, ki se tičejo zlasti jugoslovanske prosvetne politike, razen tega podaja tudi vsebino nekaterih učnih knjig.

Dr. Maček in zajemstvo

K spremembi naše vlade piše »Pariser Tageszeitung«:

Pravi zmagovalci je ostal Vladimir Maček. Ta odvetnik, ki je postal leta 1929, naslednik umorjenega

Radića v vodstvu hrvaške kmečke stranke in ki je sedel med diktaturo v ječi, iz katere je bil osvobojen šele po Aleksandrovi smrti pozimi 1934, ima v hrvaških kmetih ravno tako kakor pri meščanih in mladini brezpogojno vdano spremstvo, za katero bi ga lahko zavidal vsak diktator. Že leta se zbira 90 odstotkov hrvaškega naroda okoli tega vodnika, ki pa zavrača od sebe tudi samo videz »voditeljstva« v diktatorskem smislu.

Ta demokratični vodnik se ni šolal pri Hitlerju in Mussoliniju, ampak pri Masaryku.

Naši dnevniki

Bogo Grafenauer piše v novi številki revije »Dejanje« o slovenskih dnevnikih tole:

Glede največjega sredstva za oblikovanje javnega mnenja, dnevnika, ki je tudi v dviganju ali upadanju kulturne ravni vsakega naroda v resnici zelo važen činitelj, moramo reči, da med Slovenci nimamo nobenega dnevnika, ki bi ga mogli pokazati s spoštovanjem in z resničnim zadovoljstvom. Noben dnevnik nima trdnega stališča, vsi so vodeni po trenutnih oportunističnih vidikih, da bijejo s tem v obraz vsakega poštenega človeka, ki išče v njihovih sodbah kake stanovitosti. Politična pripadnost teh organov javnega življenja se izraža prav povsod, ponekod celo v kulturnem obzorniku, kjer mora urednik po naročilih od zgoraj zamolčevati kulturne publikacije, ki niso »naše«.

V čem je jedro?

Švicarski tednik »Die Weltwoche« piše glede na spremembo vlade v naši državi:

Dr. Maček se je upiral takoj od začetka, da bi imel kaj opraviti s Stojadinovičem. Ker pa ni hotel princež Pavel tvegati, da bi izzval razkol države, je bilo prav za prav s tem stališčem dr. Mačka že zapečatena Stojadinovičeva usoda.

Medtem ko je Stojadinović preživljal prve januarske tedne v sončnem St. Moritzu, je oživela opozicija tudi v njegovem lastnem kabinetu.

Časi se izpreminjajo

Pod tem naslovom poroča »Istra«:

V Trstu je pred nekaj leti zgradila zavarovalna družba »Assicurazioni generali« na mestu, kjer so bile prej znane »Čožove kalone«, reprezentančno palačo. Okoli vsega velikanskega poslopja so vklesali napis, da so na tem mestu meščani večkrat odbili naval barbarov (to je okoličanskih Slovincov), zlasti pa leta 1868. »Assicurazioni generali« so bili do pred kratkim, lahko rečemo, izključno židovsko podjetje in to podjetje je z zgornjim napisom javno pokazalo svoje sovraštvo do Slovanov. Ironija usode je hotela, da je prav v tej palači bil na vratih mekega bara izobešeno opozorilo, ki Židom zabranjuje vstop...

Ukrajinci in Slovenci

V Parizu izhaja tednik »Ukrajinske slovo«, ki ima za nalogo, buditi ukrajinsko narodno zavest in propagirati ukrajinsko neodvisnost. V svoji 261. številki prinaša tudi poročilo »Iz slovenskega tiska«, v katerem poroča o stališču slovenskega tiska do ukrajinskega vprašanja. Dobesedno prevaja najprej naš sestavek »Poljaki in manjšine« iz lanske 14. številke in naglaša pravilnost in pravičnost našega stališča. H koncu pristavlja še izrečno, da zavzemajo izmed vseh slovanskih narodov Slovenci najbolj simpatično stališče do ukrajinskih zahtev.

Zelo kratka novica

V angleškem vojnem ministrstvu so osnovali poseben mobilizacijski oddelek. Vodil ga bo general H. C. B. Wernys.

Francoska vojska in politična stiska

Pariški dopisnik švicarskega dnevnika »National-Zeitung« piše svojemu listu:

Pred kratkim smo imeli priložnost, ugotoviti v dolgem razgovoru s častnikom generalnega stožera, da imajo vojsčaki monakovski mir za zadevo, ki se dotika njihne časti in ki bi je ne hoteli doživeti v novi izdaji. Francoski vojsčaki niso niti šovinisti niti niso tako hitri v sodbi, kakor generali Second empire-a. Toda na podlagi skušenj iz svetovne vojne, svojih opazovanj v Španiji in svojega poznanja elementov italijanske vojske so prepričani, da ni Italija za Francijo noben nevaren sovražnik. Zapovednik severnovzhodne fronte, korni general Giraud, je izjavil v govoru, ki ga je zamejstvo premalo upoštevalo, da je Maginotova črta nezavzemljiva in da se zračna nevarnost močno precenjuje. Vojsčaki pripominjajo, da ni samo Pariz ranljivo središče.

Širite naš list „Slovenijo“!

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.